

Срібняк Тетяна Василівна,
майстер виробничого навчання
закладу професійної (професійно-технічної) освіти
«Подільський професійний коледж»

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ПОКРАЩЕННЯ УСПІШНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Про необхідність диференційованого підходу до навчання не раз висловлювався у своїх працях В. О. Сухомлинський: «До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки для нього призначене завдання». Суть проблеми складається у доведенні вимог єдиного стандарту знань та умінь різних за фізіологічними, психологічними, фізичними та іншими можливостями особистостей за визначений часовий проміжок [1].

Диференційований підхід в освітньому процесі – давно відомий і ефективний засіб здійснення індивідуального підходу до організації освітньої діяльності. Педагоги до нього звернулись іще в двадцятих роках минулого століття. На сьогоднішній день західна педагогіка має незрівнянно більший теоретичний та практичний досвід.

У зарубіжній педагогіці (ФРН, Великобританія, США, Канада та ін.) врахування індивідуальних якостей особистості в навчанні сприймається не лише як факт, але й як дидактичний принцип, що регулює розподіл учнів на певні групи. При чому, чим більше враховуються у навчанні особливості кожного, тим більше диференційоване навчання наближається до індивідуалізованого (Х. Облінгер).

Диференціація навчання – це розрізнення діяльності тих, хто навчається, за такими мотиваційними позиціями особистості: «можу» і «хочу» [3, с. 147].

За своєю суттю саме диференціація освітнього процесу є засобом стимулювання учнів до навчання та активізації їх пізнавальної діяльності. Диференціація навчання поділяється на рівневу і профільну. Рівнева диференціація – це диференціація за здібностями та успішністю в навчанні, а профільна – за нахилами та інтересами [2, с. 110].

Під диференціацією розуміють спосіб організації освітнього процесу, для якого характерне врахування індивідуально-типологічних особливостей здобувачів освіти (здібностей, інтересів, схильностей, інтелекту тощо) об'єднанням їх у динамічні або сталі групи.

Професійна (професійно-технічна) освіта приділяє серйозну увагу диференціації навчання. Враховуючи різний рівень підготовки здобувачів освіти, таке навчання створює умови, за яких кожен учень оволодіває рівнем професійної підготовки, що відповідає його можливостям. Доцільно використовувати багаторівневу диференціацію, це дає можливість об'єктивно оцінювати результати роботи здобувачів освіти. Кожен рівень складності завдань має свою, заздалегідь визначену, оцінку. Кожен здобувач освіти має право вибору – за яким рівнем складності працювати.

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників є одним з найактуальніших напрямків творчих пошуків педагогічних колективів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Дуже часто на практиці використовують такі методи навчання, які в основу навчально-виховного процесу ставлять діяльність особистості, спрямовуючи її на пізнавальну активність, самостійність, розвиваючи логічне мислення. Саме напрям на розвиток особистості дитини змушує задуматись над тим, як підтримати інтерес учнів до матеріалу, що вивчається, їх активність на протязі процесу навчання. Слід піклуватися про те, щоб на уроках кожен учень працював активно і з бажанням.

У зв'язку з цим впроваджуються нові, ефективні методи навчання, які активізують думку учнів, стимулюють їх до самостійного здобуття знань.

В новітніх педагогічних технологіях існує таке поняття, як активні методи навчання. При цьому слід пам'ятати про те, що метод сам по собі не активізує учнів. Адже всі методи є ефективними, якщо їх впроваджувати вміло і активно, якщо вони використовуються учнем для здобуття знань, для розвитку та саморозвитку.

Перед майстром виробничого навчання, стоїть завдання не лише дати міцні знання, практичні навички, навчити учнів правильно виконувати виробничі завдання, а й розвивати їх мислення, активізувати пізнавальну діяльність, навчити самостійно працювати, щоб закінчивши ЗП(ПТ)О вони могли самостійно підвищувати свою кваліфікацію у майбутній трудовій діяльності.

Часто доводиться працювати з учнями, які не бажають змінювати пасивний спосіб життя, а задовольняються звичним з початкових класів низьким рівнем знань. Найважче – це допомогти їм перебороти лінощі та байдужість, зацікавити їх, здивувати, приголомшити красою майбутньої професії, навчити отримувати задоволення від своєї праці.

Дуже велику роль відіграє колективний пошук розв'язання проблем. Він привчає цінувати допомогу товариша, шанувати чужу працю та успіх, поважати альтернативну думку. Саме такі завдання створюють умови для пошуку учнем свого психологічного, комфортного місця у спільній справі.

У процесі творчого вирішення проблемних завдань учні отримують не лише певну суму знань, а й оволодівають методами досліджень, розвивають активність і самостійність мислення, набувають досвіду творчої діяльності.

Кожен знає, що творчі здібності людини формуються на протязі всього життя, але саме період навчання в ліцеї сприяє цьому найбільше. Тому на всіх уроках виробничого навчання потрібно організовувати творчу діяльність, створюючи для цього відповідні умови, а саме:

- проводити навчання в атмосфері взаєморозуміння, співпраці, сприймаючи кожного учня як особистість;

- віддавати перевагу такій формі ведення уроків, де учні вчать самостійно мислити, набувати навичок, відстоювати свою думку, коректно себе поводити;

- на уроках створювати ситуації вибору і давати можливість учням здійснювати цей вибір;

- при проведенні уроків виробничого навчання потрібно знаходити індивідуальний підхід до кожного учня. Сильнішим учням пропонуються складніші завдання, а слабшим – простіші і дається можливість більше працювати самостійно. Помилки, допущені при виконанні операцій, пропонуємо знайти самим і ліквідувати їх.

Підвищенню якості професійної підготовки сприяє робота майстра виробничого навчання над розв'язанням методичної проблеми, пов'язаної з системним проведенням різнорівневого виробничого навчання. У чому є суть цієї проблеми?

Майстер виробничого навчання повинен планувати проведення уроку так, щоб поряд з методичним та організаційним забезпеченням основної групи учнів забезпечити так само і тих учнів, які виконують роботи підвищеної складності.

Період навчання в навчальних майстернях найважливіший, бо саме тут майстер формує навчальні вміння і навички. Вивчає можливості кожного учня, закладає базу для правильного і раціонального виконання окремих трудових прийомів, навчає основам майбутнього професіоналізму.

Майстер виробничого навчання повинен приділяти постійну увагу розвиваючому і творчому навчанню учнів, що позитивно впливає на прискорення формування високого рівня професійної самостійності.

Від спільної діяльності майстра і учнів залежить їх вміння оцінювати власну працю, що сприяє розвитку здібностей учнів. Учень, який переходить на вищий рівень професійної кваліфікації, усвідомлює особисту мету подальшої діяльності, розуміє та згідно з нею організовує свою творчу працю. Але діяльність майстра виробничого

навчання спрямована на диференціацію навчального процесу на основі різнорівневої професійної підготовки, спрямованої саме на розвиток творчої обдарованої особистості, потребує відповідної розробки нормативного і методичного забезпечення. Саме різнорівневе виробниче навчання сприяє розвитку задатків творчої особистості учнів, стимулює їх до виконання робіт більш високого рівня складності і в кінцевому результаті – до досягнення високого кваліфікаційного рівня, що відповідає потребам ринку праці.

У психологічному аспекті диференціація – це різниця як між індивідуально-психологічними особливостями особистостей, так і між їх групами. Аналізуючи різні аспекти розгляду поняття в статтях словників і енциклопедій, можна зробити висновки, що диференціація – це по-перше, наявність відмінностей окремих груп цілого (структурна диференціація); по-друге, процес розділення цілого на типологічні групи за певною ознакою (функціональна диференціація).

Використання навчальних технологій індивідуалізації та диференціації навчання показують значно вищий рівень навчальних досягнень учнів та розвиток позитивної «Я-концепції» особистості в ранньому юнацькому віці.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Модульне навчання. К., КДУ, 1993. 234 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Академ. видав, 2004. 352 с.
3. Сікорський П. І. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання. Львів: Каменяр, 1998. 196 с.
4. Святченко О. В. Диференціація – умова успішного навчання. Поч. освіта. № 12 (берез.) 2007. С. 3.